

פרשת בא - קדושת התפילין

ונחתמת פרשתנו במצות הנחת תפילין. ומחמת גודל ערכה של מצוה זו שבפרשתנו היו זקני וחכמי מרוקו שבדור הקודם מגדירים את פרשת בא כ"פרשה עליונה", כלומר בעלת קדושה מיוחדת, וכן היו נזהרים ביותר שה'בעל קורא' של פרשה זו לא יטעה בקריאתו כלל.

וכדי להבין את תוכן מצוה יקרה ונשגבה זו נקדים את דברי מרן השולחן ערוך (סי' כה, ד) וז"ל: "יכוון בהנחתם שציונו הקב"ה להניח ארבע פרשיות אלו - שיש בהם יחוד שמו ויציאת מצרים - על הזרוע כנגד הלב ועל הראש כנגד המוח, כדי שנזכור נסים ונפלאות שעשה עמנו שהם מורים על יחודו ואשר לו הכח והממשלה בעליונים ובתחתונים לעשות בהם כרצונו, וישתעבד להקב"ה הנשמה שהיא במוח וגם הלב שהוא עיקר התאוות והמחשבות, ובזה יזכור הבורא וימעיט הנאותיו".

כלומר שעיקר ענינה של מצות הנחת התפילין היא כדי שנשעבד את מוחנו וליבנו להקב"ה, ולכן אנו מניחים את התפילין של ראש כנגד המוח כדי שיזדכך מוחנו וישתעבד להקב"ה, ולא יחשוב כי אם מחשבות זכות וצחות וקדושות. ואת התפילין של יד אנו מניחים על הזרוע כנגד הלב כדי שיזדכך ליבנו וישתעבד להקב"ה, ולא יתאוה כי אם לעבוד את הקב"ה ולעשות את רצונו.

אלא שעדיין צריך להבין: מדוע אם כן בתפילין של ראש ישנם ארבעה בתים נפרדים אשר בכל אחד מהם ישנה פרשיה אחת, ואילו בתפילין של יד ישנו בית אחד בלבד שבו כל ארבעת הפרשיות כאחד?

אכן מצינו למרן הבן איש חי שמביא בספרו בן יהוידע (לברכות ו, א) ביאור נפלא לכך בשם הראב"ד (וכ"ה באליה רבה בסי' כה, ה סק"ח), ועל פי דבריו הקדושים צומח ועולה ענין נוסף במצות הנחת התפילין: הראב"ד מבאר שתכליתה של מצות הנחת התפילין הקדושות היא לזכך את כל חמשת החושים של האדם. ומכיון שבראשו של האדם ישנם ארבעה חושים (חוש הראיה, חוש השמיעה, חוש הריח וחוש הטעם), לכן בתפילין של ראש ישנם ארבעה בתים נפרדים אשר בכל אחד מהם ישנה פרשיה אחת, כי כל בית והפרשה אשר בו נועדו לזכך חוש אחד. ומכיון שבידים ישנו רק חוש אחד (חוש המישוש), לכן בתפילין של יד ישנו רק בית אחד כדי לזככו.

ומה שבכל זאת בבית יחיד זה שבתפילין של יד מונחות כל ארבעת הפרשיות, זהו משום שלאמיתו של דבר חוש המישוש נמצא לא רק בידים כי אם גם בכל איברי גופו של האדם, שהרי עצם תחושתם של כל האיברים כולם היא מחמת חוש המישוש שבהם, והיות וחוש זה כולל את כל גוף האדם לכן יש צורך בכוחן וקדושתן של כל ארבע הפרשיות גם יחד כדי להצליח לזככו.

ובענין ארבעת החושים שבראשו של האדם יש להרחיב מעט את היריעה (וראה גם מה שכתבנו בשיחה ארבעת החושים שבראשו של האדם פועלים דרך שבעה פתחים) (שבעה שערים) שקיימים לפר' בהעלותך): בראשו: שתי אוזניו, שתי עיניו, שתי נחיריו ופיו. ומבואר בתיקוני הזוהר (ראה בהקדמת התיקונים דף יג, ב) שראשו של האדם מכוון כנגד מנורת המקדש, ושבעת השערים שבראשו מכוונים כנגד שבעת קני המנורה: פיו של האדם מכוון כנגד הקנה האמצעי, ועינו ואוזנו ונחירו הימניים הם כנגד שלושת קני המנורה הימניים, ועינו ואוזנו ונחירו השמאליים הם כנגד שלושת קני המנורה השמאליים. וכשם שנצטוו הכהן להדליק את נרותיה של מנורת המקדש, כן חלה על האדם החובה להאיר ולקדש את שבעת שעריו שיהיו כולם קודש לה'.

ודרך כל אחד משבעת השערים הנזכרים זוכה האדם לינוק סוג מסוים של שפע (כאשר אותו שער מקודש כראוי). וכל אחד משבעת השערים מכוון כנגד אחד משבעת כורתי הברית: אברהם אבינו, יצחק אבינו, יעקב אבינו, משה רבנו, אהרן הכהן, יוסף הצדיק ודוד המלך, וכל אחד מהם משפיע לאדם את אותו שפע מסוים השייך לאותו שער בראשו שמכוון כנגדו. וצינורות השפע שדרכם הם מעבירים את השפע לאדם מן השמים הם שתי האותיות ש' שעל גבי התפילין של ראש, אשר האחת היא בעלת שלושה ראשים והשניה היא בעלת ארבעה ראשים) (ראה שו"ע סי' לב, מב), ושבעת ראשי השיני"ם הללו הם שבעת צינורות השפע.

אברהם אבינו מכוון כנגד עינו הימנית של האדם, וכשהאדם מקדש אותה כראוי אברהם אבינו משפיע לו דרכה שפע של זכרון שעל ידו יזכור את כל תלמודו. כי לאברהם אבינו היה זכרון מיוחד, וכפי שאמרו חז"ל תודמלמו ותוא תוצעויו ותוא תוניבמ ויהו סימכח ינשכ ויתוילכ יתש תא ה"בקה ול השעש (ג"לפ נ"רד תובא) אותו חכמה. וכשרואה האדם שהוא שוכח בכל פעם את תלמודו, או שהוא שוכח את מה שלימד רבו בשיעור, כנראה שעליו לקדש יותר את עינו הימנית.

יצחק אבינו מכוון כנגד עינו השמאלית של האדם, וכשהאדם מקדש אותה כראוי יצחק אבינו משפיע לו דרכה שפע של פרנסה, כמו שהתקיים ביצחק מה שכתוב: "ויזרע יצחק בארץ ההיא וימצא בשנה ההיא מאה שערים ויברכהו ה', ויגדל האיש וילך הלך ויגדל עד כי גדל מאד, ויהי לו מקנה צאן ומקנה בקר וְעֶבְדָה רבה" (בראשית כו, יב-יד). וכשרואה האדם שמתמעטת פרנסתו, כנראה שעליו לקדש יותר את עינו השמאלית.

יעקב אבינו מכוון כנגד אוזנו הימנית של האדם, וכשהאדם מקדש אותה כראוי יעקב אבינו משפיע לו דרכה שפע של הבנה בתורה, בבחינת מה שנאמר ביעקב "ויבוא יעקב שלם" (בראשית לג, יח) "שלם בתורתו" דומילה תנבה רמולכ, (ו, ו תובא) הרותה ינינק ח"מב תרכזנה "ןזואה תעימש" תניחב יהוזו. (ב, גל תבש) לאשורו ולעומקו. וכשרואה האדם שערלה ואטומה אוזנו או אוזן ילדיו משמוע, ואינם מצליחים להבין את תלמודם, כנראה שעליו לקדש יותר את אוזנו הימנית.

משה רבנו מכון כנגד אוננו השמאלית של האדם, וכשהאדם מקדש אותה כראוי משה רבנו משפיע לו דרכה שפע של שמחה, כי האדם השמח ביותר שהיה בבריאה הוא משה רבנו, כאומרנו בתפילת שחרית של שבת: "ישמח משה במתנת חלקו". וכשרואה האדם שבכל פעם נגרעת שמחתו, כנראה שעליו לקדש יותר את אוננו השמאלית.

אהרן הכהן מכון כנגד נחירו הימני של האדם, וכשהאדם מקדש אותו כראוי אהרן הכהן משפיע לו דרכו שפע של סבלנות ואריכות אף, שהרי זו היתה מידתו של אהרן הכהן שהיה סבלן גדול ומלא אהבה כלפי כל אחד מישראל, כמאמר רז"ל (אבות א, יב) שהיה אהרן "אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה". וכשרואה האדם שבכל פעם הוא מתמלא כעס וחוסר סבלנות, כנראה שעליו לקדש יותר את נחירו הימני.

יוסף הצדיק מכון כנגד נחירו השמאלי של האדם, וכשהאדם מקדש אותו כראוי יוסף הצדיק משפיע לו דרכו שפע של כח ועוז להתגבר על כל נסיון שיבוא לו בכל הקשור לשמירת הקדושה, שהרי זוהי עיקר מידתו של יוסף - מידת היסוד - ועל שמה זכה לתואר "צדיק" כמבואר בזוהר הק' (בפר' נח עא, ב ועוד).

וכשרואה האדם שבכל פעם מתגבר עליו יצרו בעינים אלו, כנראה שעליו לקדש יותר את נחירו השמאלי. וריחנב לכתסי ומצע לש ערה יעמ ששוחש ימש (ב, הנ תוכרב) ל"זח ורמאש המ נבוי הז יפל, בגא ררדבו) השמאלי ע"ש, והיינו משום שנחיר זה הינו מכון כנגד יוסף הצדיק שהעין רעה אינה שולטת בזרעו) כמבואר בגמרא שם) ולכן ההסתכלות בנחיר זה מסוגלת להסיר עין הרע).

ודוד המלך מכון כנגד פיו של האדם, וכשהאדם מקדש אותו כראוי דוד המלך משפיע לו דרכו שפע של התחזקות בעבודת התפילה, שהרי כל מהותו של דוד המלך היתה להרבות בתפילה ובשירות ותשבחות לבורא עולם, וחיבר את ספר התהלים הנורא אשר קריאתו מסוגלת ביותר להמתיק את כל הדינים, ובפרט אם זוכים לומר את כולו ללא הפסק בדיבור בטל כלל, וכפי שרמז זאת מרן אור שבעת הימים הבעל שם טוב הק' במה שנאמר: "מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו" (תהלים קו, ב), כלומר מי מסוגל למלול ולשבר את הגבורות והדינים, מי שזוכה לקרוא את כל ספר התהלים בלא הפסק.

מן האמור לעיל יש ללמוד על גודל מעלתן של התפילין הקדושות, והקדושה הנפלאה בה הן מזכות את האדם המניחם, ועל כן אמרו חז"ל (ברכות כד, א וברש"י שם עפ"י הגהת הב"ח) שהתפילין נקראות 'חיים', וחיותו של האדם תלויה בהן. וכן אמרו חז"ל (מנחות מד, סע"א) שכל המניח תפילין מאריך ימים שנאמר: ויחי - ויליפתבש' ה' שם שהילע מיאשונש שתואש, ו"שר שרפמש יפכו (זט, חל היעשי) "ויחי שהילע ה'".

אולם אין ספק שלכל המעלות האמורות יזכה האדם רק כאשר יניח את התפילין בקדושה מיוחדת ויזהר שלא לדבר דברים בטלים בעוד שהתפילין עליו, וכן שלא להסיח דעתו מהן, וכאשר ינהג כן בודאי יפעלו התפילין על נשמתו פעולות נוראות ונפלאות לאין קץ.

ובכח מצות התפילין גם לקרב את בשורת הגאולה במהרה בימינו, וכפי שנרמז הדבר במה שכתוב: "נפתלי אילה שלוחה" (בראשית מט, כא), "נפתלי" אותיות "תפלין", ו"אילה שלוחה" אותיות "ה' שולח אליה", והיינו שבזכות מצות התפילין ה' ישלח לנו את אליהו הנביא כדי לבשר לנו על בוא הגאולה, כמו שכתוב: (גכ, ג יכאלמ) "ארונהו לודגה 'ה סוי אוב ינפל איבנה הילא תא סכל חלוש יכנא הנה"

והרי בפרשיות התפילין של הקב"ה כתוב: "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ" (דה"י-א יז, כא) כמבואר בדברי חז"ל (ראה ברכות ו, א), ולפי זה עם ישראל הם בחינת התפילין של הקב"ה, וכשעם ישראל מושלכים בגלות הרי זה כאילו התפילין של הקב"ה מושלכות בארץ ח"ו, וההלכה היא שתפילין שנפלו לארץ צריך מיד להרימם ולנשקם, ואף ראוי לתת צדקה כדי לכפר על כך (ראה שו"ת חיים שאל סי' יב), ועל כך אנו מתפללים להקב"ה בכל ליבנו שירים אותנו מעפר, ויסיר מעלינו את צער ויסורי הגלות, ויגאלנו גאולה שלימה, ויקרבנו אליו כימי קדם, ובכך יקיים בנו מצות צדקה שאין למעלה ממנה.

